

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.64.31-40>

УДК 73.01.09

Гребенюк Іван Васильович,

старший викладач кафедри дизайну

ЗВО «Університет Короля Данила», м. Івано-Франківськ

i.grebeniuk80@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-1562-9464>

СКУЛЬПТУРА У СУЧАСНОМУ ІНТЕР'ЄРІ

Анотація: в даній роботі розглядаються питання створення, формування та оздоблення внутрішнього простору. Через призму предметно-просторової та функціонально-художньої організації, розглядається скульптура від суто утилітарної діяльності до виду мистецтва, спрямованого на перетворення внутрішнього середовища цілісними та функціональними засобами.

У процесі життєдіяльності людина постійно знаходиться в визначеному предметно-просторовому середовищі. Плануючи, формуючи і трансформуючи проектування просторового середовища, враховуючи і використовуючи виявлені закономірності побудови предметних об'єктів, опираючись на різні теоретичні та методичні розробки. Створює привабливі предметні форми та знаходить наповнені новим змістом оригінальні художні прийоми і тим самим відображає їх у світовому відношенні сучасної епохи.

Ключові слова: новація; просторова концепція; мистецтво скульптури; форма; об'єм; простір; інтер'єр.

Постановка проблеми. Дизайн інтер'єру – це мистецтво та наука розуміння поведінки людей для створення функціональних просторів у будівлі. Однак декорації - це облаштування або прикрашання простору модними або красивими речами. Це означає, що дизайнери інтер'єру можуть прикрашати, але декоратори не проектують. Використання предметів мистецтва та артефактів як декоративних елементів і предметів інтер'єру бере свій початок ще з ранніх часів.

Наше дослідження спрямоване на вивчення використання мистецтва та артефактів як справжніх елементів та інструментів для оформлення інтер'єру. Це показує, що для того, щоб внутрішній простір був захоплюючим і активно використовуваним, він потребує багатого втілення рис мистецтва.

Скульптура створює портрет людини виразніше, ніж інші види мистецтва. Вона виключно наочна і відчутна, її велика перевага полягає в тому, що вона сприймається глядачем з різних сторін. Дуже великі виражальні можливості і

малої скульптури, – найдоступнішої, такої, що оточує людину постійно, впливає на неї непомітно щодня.

Для того, щоб зробити приміщення наповненим і затишним, надати йому унікальності та автентичності, дизайнери часто розміщують у просторі вітальні, передпокою чи спальні різноманітні арт-об'єкти. Різноманітність статуй і статуєток дозволяє вписати в інтер'єр будь-якого стилю: від класичного до індустріального. Крім того, матеріал, з якого виготовлена скульптура, та розмір, що коливається від кількох сантиметрів до кількох метрів, дозволяє розмістити скульптуру практично в будь-якому місці: на полиці, на підлозі, на підвіконні, на обідньому столі та навіть на журнальному столику. Сьогодні сучасні дизайнери створюють не просто скульптури, а унікальні арт-об'єкти, які допомагають не лише індивідуалізувати простір, а й відобразити характер господарів.

Скульптура в інтер'єрі часто асоціюється з достатком власника будинку, підкреслює його високий статус і витонченість смаку. Скульптура є не просто модним аксесуаром, вона повинна підкреслювати стиль і особливості інтер'єру, розкривати його внутрішній світ і художній образ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час проведення аналізу літературних джерел та ілюстративного матеріалу можна знайти дослідження скульптури у працях Юрія Самаріна [7], Катерини Матейко [4], Лесі Данченко [2] та інших дослідників. Однак, після виходу їхніх досліджень з'явилося чимало мистецьких артефактів, які слід ґрунтовно переосмислити. Відтак, у цій статті аналізуватимуться функціонування й мистецькі особливості пластики малих форм в інтер'єрі приміщень. Також скульптуру спеціально вивчала Ірина Сакович, щоправда, її дослідження ґрунтувалося на збірках лише чотирьох музеїв [7]. У той же час в українському мистецтвознавстві скульптуру досліджували або в межах окремих галузей народного прикладного мистецтва, поділяючи за матеріалом (дерево, скло, кераміка, метал), або комплексно, що відкривало «шляхи до глибшого розуміння світогляду народних митців», а притаманна скульптурі властивість створювати певні образи давала змогу «розглядати цей вид творчості не тільки за характером матеріалу чи технологією виробництва, але й за способом відтворення дійсності» [10].

Метою статті є дослідження існуючих типів скульптури та особливості її застосування у дизайні інтер'єрів.

Основна частина.

Об'ємна скульптура створюється в реальному просторі за законами гармонії, ритму, рівноваги, взаємодії з певним архітектурним комплексом або природним середовищем та з урахуванням основ анатомічних (структурних) особливостей тієї чи іншої мистецької моделі.

Основним виразним засобом скульптури є об'ємно-пластична, тривимірна форма. Саме через неї розкривається зміст скульптурного твору, доноситься до глядача задум скульптора.

Особливе значення в скульптурі має ритм – це повторення одних і тих же зображувальних мотивів. Ритм може слугувати не тільки як оформлення скульптурного об'єкту, а й висловлювати певний настрій або рух.

Засобом виявлення художньо-пластичної суті скульптури є світло і тінь. Вони розташовані на поверхні відповідно до характеру ліплення й залежать від місця розташування джерела освітлення. Світло може бути природнім і штучним.

У художньому задумі будь-якої скульптури велике значення має постамент. Його межі визначають рамки скульптури, ніби відокремлюючи скульптуру від навколишнього простору, в який вона включена. Постамент повинен відповідати не тільки архітектурному оточенню, а й характеру та стилю скульптури.

Отже, основними засобами художньої виразності в скульптурі є:

- постановка фігури в просторі;
- передача її руху, пози, жести;
- світлотіньове моделювання, яке необхідне для підсилення рельєфності
- форми;
- фактура ліплення або обробка матеріалу;
- архітектонічна організація об'єму;
- зоровий ефект маси, вагових відношень;
- вибір пропорцій;
- специфічний у кожному випадку характер силуету [5].

Інтер'єрна скульптура – це арт-об'єкт, що дуже сильно впливає на стилістику обстановки. В ідеальному інтер'єрі немає випадкових речей або тих, які із серії «я його зліпила з того, що було...». Всі одиниці, що становлять художнє оформлення інтер'єру, по суті є нотами або акордами, які разом повинні складатися за аналогією з музикою – гармонійну поліфонію. Найбільш чистим «слухом», а в нашому випадку – художнім смаком, мають професійні дизайнери та галеристи. Їм те й потрібно доручати підбір предметів пластичного мистецтва для інтер'єру, якщо самі ви відчуваєте, що це не вийде так само добре [6].

Пластичне мистецтво в інтер'єрі може бути представлене у вигляді скульптур як самостійних художніх об'єктів так у вигляді різних конструкційних елементів предметів з утилітарною функцією. В останньому випадку це різні скульптурно оформлені речі – від ручок посуду і до колон у

вигляді статуй. Предметів, що поєднують у собі практичну та декоративну функцію, дуже багато. В одних скульптурність більш виражена, в інших менш.

Сама ж скульптура служить тільки для прикраси, і там, де її не буде видно вона відповідно не потрібна. В інтер'єрі використовують два види скульптури: станкову та дрібну пластику. Станкові твори – це невеликі погруддя, голови, витягнуті статуетки, групові композиції, барельєфи. До дрібної пластики відносяться мініатюрні скульптури та рельєфні композиції, а також різні фольклорні іграшки. У наших будинках дрібна пластика представлена найбільш широко [12].

На початку ХХІ сторіччя українське суспільство як і раніше мало станову структуру. Культурне життя зосередилося головним чином в еліті. Вищі, освіченіші шари нації існують в замкнутому просторі. Українська інтелігенція створила особливе культурне середовище, – недоступний іншим закритий «солов'їний сад». Будівництво нових, багатоквартирних будинків створює великий вільний простір для життя інтелігентної сім'ї. Дев'ять або десять кімнат різного функціонального призначення відкривають необмежені можливості для дизайну і інтер'єру, не говорячи вже про палаци і особняки.

До цих пір збереглися різноманітні меблі того часу. Безліч великих і малих комодів, столиків, підставок, наявність камінів "пропонувала" заповнити їх свічниками, вазами, рамками з фотопортретами і статуетками. Піклування про колірну гармонію шпалер, драпіровок, скульптурних творів, картин. Дизайнери початку ХХІ століття уміло поєднували об'ємність скульптури з додатковими виразними можливостями тканин, фарб шедеврів живопису, штучних квітів. Хоч скульптура робилася, як правило, в одному кольорі, статуетки могли бути розфарбовані і передавати все багатство колірної інформації [12].

Нинішнє покоління людей не має уявлення про казкову, витончену обстановку квартир того періоду. Тоді людина оточувала себе комфортом, все більше відривався від природи, йшов в зручний, красивий світ, де у вазах стояли штучні квіти, стіни були розмальовані романтичними пейзажами, кімнати прикрашали фігурки тварин, статуетки на міфологічні, історичні, пасторальні сюжети і, звичайно, чудові ню. Інтелігент прагнув перенести в своє житло природний світ, античних героїв і улюблених літературних персонажів. Дивно, але до цих пір ніким прямо не сказано про те, що статуетки значною мірою відобразили духовне життя української інтелігенції, той рівень культури, який вона досягла на порозі нового сторіччя. Світ культурної людини перш за все припускає наявність побуту і етикету.

На сьогодні у сучасній скульптурі немає загальноприйнятих стандартів та зразка. Матеріалом для неї може бути все, що завгодно. Класична скульптура

виконується з мармуру, бронзи та інших традиційних матеріалів. Як правило, мармурові скульптури частіше зустрічаються виконаними в античному стилі, і тому їхнє місце насамперед у класичних та ампірних інтер'єрах. Бронза ж є візитною карткою ар-деко, проте залежно від сюжету твору може бути використана і в класичному інтер'єрі.

На прикладі мармуру та бронзи можна розглянути одну з основних «матеріальних» відмінностей, яка досить сильно впливає на характер скульптури. Легка провітлюваність мармуру та гладкість оброблених поверхонь надає скульптурам витонченості та у певному сенсі ефемерності. Глядач, споглядаючи мармурову статую, налаштовується на ліричний лад і захоплюється жвавистю каменю. Бронзова скульптура не просвічує, але виблискує; вона монументальніша і здатна висловлювати більший спектр емоцій.

На зміну класичному скульптурному металу – бронзі – прийшли інші металеві сплави, у складі яких мідь, алюміній, срібло та навіть золото. Металева скульптура цікаво виглядає і в класичній, і ретро обстановці; само собою, вона знаходить своє місце і в модному нині hi-tech.

Абсолютно універсальними за стилістикою скульптурними матеріалами є дерево, скло та фарфор. У той же час кожен із них здатний передавати особливий настрій. Наприклад, скульптура, вирізана з екзотичної деревини, чудово виглядає в орієнтальних інтер'єрах, але також може наповнити теплом і холодний hi-tech [9].

Особливого значення мають скляні скульптури. Через свою прозорість вони здатні «мімікрувати» під будь-яку обстановку, при цьому змішують у собі всі навколишні фарби. Вони не навантажують інтер'єр, а якщо зі скляними виробами обережно поводитися, то іноді вони зовсім не втрачають вигляду. Якщо потрібно виділити силует безбарвної скляної скульптури, її краще розташувати на темному тлі. А ось для кольорового скла доведеться підбирати відповідне оточення. Скульптури із темного кольорового скла на яскравих фонах (крім білого) виглядають майже чорними. Найкраще для них оточення – це пастельні тони чи натуральні кольори.

Кришталеві фігурки часто припадають пилом на полицях шаф, проте для них там не найкраще місце. Не бійтеся прикрашати ними стіл щоразу, коли святкуєте свято. Кришталь, як і просте скло, тим і добре, що його завжди можна помити. Якою б високою не була деталізація кришталевих скульптур, будь-який пил змиється з них при першому ж ополіскуванні під струменем води. Якісну дрібну кришталеву пластику можна знайти в асортименті таких фірм, як Swarovski, Lalique, Daum [9].

Для столового декору першими використовувалися фарфорові статуетки Мейсенської мануфактури, датовані ще XVIII ст., але тепер їх рідко зустрінеш. На столі вони колись замінили прикраси із тіста. Сьогодні фарфорові статуетки, які одночасно були невід'ємним атрибутом то королівського столу, то ознакою міщанства, стали предметом колекціонування. Нові, але не менш цінні з погляду мистецтва, порцелянові статуетки сьогодні випускають деякі відомі компанії (Lladro, Herend) для шанувальників кітчу.

Усі види скульптур, що використовуються в інтер'єрі, можна умовно поділити на три групи: класична, авангардна та абстрактна.

Класичну групу складають усі скульптури, виготовлені з традиційних матеріалів та у реалістичній манері.

Класична на вигляд мармурова скульптура може стати відмінним доповненням до сучасного дизайну інтер'єру. Якщо вам не подобаються абстрактні форми, просто віддайте перевагу мармуровому торсу або портрету в грецькому стилі.

Авангардна група – це статуї та статуетки будь-яких сюжетів, але виготовлені з нетрадиційних матеріалів. До неї входить абстрактна підгрупа, що складається з об'єктів, які або не мають виражених сюжетів, або мають сюжети, над якими треба подумати. У невелику окрему групу також можна виділити різні, знайдені на звалищі речі та «горищні раритети» (found objects), з яких творчі люди люблять створювати кумедні композиції. Це може бути стара вугільна праска, глиняний глечик з відбитою ручкою, старовинний мідний чайник, підсклянники і т.д.

Люди, яким подобається мінімальний, сучасний стиль, безумовно, можуть вибрати абстрактні скульптури та більші розміри. Чіткі лінії, блискучі чи матові поверхні, товсті чи тонкі – ви вирішуйте, адже пропозиція величезна.

Металева скульптура на замовлення з дроту або міді може творити чудеса з точки зору естетики. Не бійтеся відповідати на запитання про значення об'єкта, тому що це насправді не має значення.

Етнічна скульптура представляє третю групу цієї номенклатури. Це все ті ж статуетки, які так чи інакше пов'язані з фольклором і етносами, причому не тільки екзотичними. Типовим прикладом етнічної скульптури є нецке та окімоно – мініатюрні твори японського декоративно-ужиткового мистецтва. Нецке стало суто декоративним предметом порівняно недавно – якесь століття-півтора тому. До цього нецке був підвіскою, за допомогою якого японці кріпили до пояса ящик, який служив підвісною «кишенею» в їхньому національному одязі. Тому справжні нецке обов'язково мають дірочку для шнурка. А от окімоно завжди несла лише декоративну функцію [8].

Скульптури, які купуються для дому, мають відповідати загальній концепції обстановки, проте головне не лише це. Потрібно ще й знайти правильне місце для статуї – те, де воно виглядатиме найбільш вдало. Не варто в одному інтер'єрі поєднувати статуєтки надто контрастних культур. Такий собі «міжнародний вінегрет» здатний привести свій хаос в обстановку.

Найправильніше, коли місце скульптури визначається ще до її покупки. Тут працює принцип подоб: великі скульптури – для просторих приміщень, маленькі – для маленьких. При цьому важливо розуміти, що далеко не кожен просторий інтер'єр здатний розкрити переваги великої скульптури, їй необхідно нейтральне оточення і постановочне світло.

Великі та середні за розміром скульптури відіграють домінуючу роль у декоративному оформленні інтер'єру. На них звертають увагу в першу чергу, а це означає, що потрібно вибрати найбільш вдалий ракурс, що відкривається з оглядових позицій. Виявити вигідні ракурси нескладно: необхідно обійти скульптуру та, проекспериментувавши з освітленням, порівняти естетичні відчуття. Проте є й деякі непохитні правила. Погруддя і голови не дарма встановлюють на подіуми – там вони набагато вдалі виглядають.

Шанувальників дрібної пластики у світі чимало, та й самої її існує величезна кількість. Зберігати невеликі статуєтки на полицях – не найкраще рішення. Там вони створюють враження безладу, а постійно витирати їх від пилу – рутинна робота. Якщо таких статуєток багато і хочеться їх виставити напоказ, то місце їм у спеціально виготовленій скляній вітрині. Там і пилу немає, і фігурки можна розглянути з усіх боків.

Іноді скульптури самі диктують місце встановлення, і часом доводиться змінювати під них інтер'єр. Слід зазначити, що це варте того, адже витвір мистецтва приносить у будинок той самий – гарний, вічний стиль.

Завдяки інтер'єрній скульптурі ви можете зробити ваш будинок чарівним, тобто гідним своїх власників.

Прекрасна патинована бронза та оксамитова матовість полірованого каменю перетворюють ваш будинок на вишуканий палац. Красиві авторські скульптури завжди радуватимуть око, приносячи задоволення і гордість, а також захоплення гостей.

Хоча сучасний дизайн інтер'єру будинку має специфічний вигляд, це не означає, що ви повинні грати за всіма правилами. Виберіть поєднання сучасних і класичних речей, щоб створити контраст і надати простору більш індивідуального відчуття. Наприклад, ви можете допомогти гуманізувати абстрактну скульптуру, оточивши її більш традиційним мистецтвом, таким як мармурові бюсти або геометричні настільні скульптури.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що світ мистецтва постійно змінюється і рушійною силою цих змін є талант та креативність митців. Вони мов кінопроектори прокручують навколишню реальність, зняту у своєму внутрішньому світі і транслюють її соціуму. Саме вони своєю чутливою душею першими помічають зміни і першими відтворюють їх. Часто творець терпить фіаско, від непередбачуваності глядача до нового. Зазвичай, зрозуміти такі, здавалося б ще невловимі, вібрації покликане нове покоління, яке потрапить вже в нову реальність, створену мистецтвом.

Список джерел

1. Антонович Д. Українська скульптура / Дмитро Антонович // Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича // Упоряд. С. В. Ульяновська; Вст. ст. І. М. Дзюби; Пер. слово М. Антоновича. К.: Либідь, 1993. С. 274–306.
2. Данченко Л. Народна кераміка Середнього Придніпров'я / Л. Данченко. К.: Наукова думка, 1974. 192 с.
3. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч. Посіб.: У 3 ч. Ч.3. Л.: Світ, 2005. 286 с.
4. Матейко К.І. Народна кераміка західних областей Української РСР / К.І. Матейко. К.: Наукова думка, 1959. 109 с.
5. Мистецтво скульптури: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. 201 с.: іл.
6. Рудик М., Прусак В. Предметний дизайн та дизайн інтер'єру з використанням оптичних ілюзій. Вісник ХДАДМ. 2011. № 5. С. 75–78.
7. Сакович І.В. Народна керамічна скульптура Радянської України / І. В. Сакович. К.: Наукова думка, 1970. 88 с.
8. Скульптура в інтер'єрі – сучасний предметний дизайн. URL: <https://www.0332.ua/news/3124698/skulptura-v-intereri-sucasnij-predmetnij-dizajn> (дата звернення: 05.08.2022).
9. Скульптура в інтер'єрі: особливості, поради та приклади. URL: https://realestate.24tv.ua/skulptura-interyeri-osoblivosti-poradi-foto-ostanni-novini_n1446366. (дата звернення: 05.08.2022).
10. Чарновський О. Українська народна скульптура / О. Чарновський. Л.: Вища школа, 1976. 143 с. з іл. 13.
11. Школьна О. Фарфор-фаянс України: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси. Кн. 1 / Ольга Школьна. – К.: День Печати, 2011. 400 с. : іл.

References

1. Antonovych D. (1993) *Ukrainska skulptura*. [Ukrainska skulptura]: Lektsii za red. D. Antonovycha // Uporiad. S. V.Ulianovska; Vst. st. I. M. Dziuby; Per. slovo M. Antonovycha. K.: Lybid, S. 274–306. – (in Ukrainian).
2. Danchenko L. (1974). *Folk ceramics of the Middle Dnieper region* [Narodna keramika Serednoho Prydniprov'ia] / L. Danchenko. K.: Naukova dumka, 192 s. – (in Ukrainian).
3. Krvavych D.P., Ovsiichuk V.A., Cherepanova S.O. (2005). *Ukrainian art*. [Ukrainske mystetstvo]: Navch. Posib.: U 3 ch. Ch.3. L.: Svit, 286 s. – (in Ukrainian).
4. Mateiko K.I. (1959). *Folk ceramics of the western regions of the Ukrainian SSR*. [Narodna keramika zakhidnykh oblastei Ukrainskoi RSR] / K.I. Mateiko. K.: Naukova dumka, 109 s. – (in Ukrainian).
5. *Mystetstvo skulptury* (2018). [The art of sculpture]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka, 201 s.: il. – (in Ukrainian).
6. Rudyk M., Prusak V. (2011). *Subject design and interior design with the use of optical illusions*. [Predmetnyi dyzain ta dyzain interieru z vykorystanniam optychnykh iliuzii]. Visnyk KhDADM. № 5. S. 75–78. – (in Ukrainian).
7. Sakovych I.V. (1970). *Folk ceramic sculpture of Radian Ukraine*. [Narodna keramichna skulptura Radianskoi Ukrainy] / I.V. Sakovych. K. : Naukova dumka, 88 s. – (in Ukrainian).
8. *Sculpture in the interior is a modern object design*. [Skulptura v interieri – suchasnyi predmetnyi dyzain]. URL: <https://www.0332.ua/news/3124698/skulptura-v-interieri-sucasnij-predmetnij-dizajn>. – (in Ukrainian).
9. *Sculpture in the interior: features, tips and examples*. [Sculpture in the interior: features, tips and examples]. URL: https://realestate.24tv.ua/skulptura-interyeri-osoblivosti-poradi-foto-ostanni-novini_n1446366. – (in Ukrainian).
10. Charnovskyi O. (1976). *Ukrainian folk sculpture*. [Ukrainian folk sculpture] / O. Charnovskyi. L.: Higher School, 143 p. with fig. thirteen. – (in Ukrainian).
11. Shkolna O. (2011). *Porcelain-faience of Ukraine: industry infrastructure, industrial and economic policy, organizational and creative processes*. [Farfor-faians Ukrainy: infrastruktura haluzi, promyslova ta ekonomichna polityka, orhanizatsiino-tvorchi protsesy]. Book 1 / Olga Shkolna. - K.: Den Pechaty, 400 p.: fig.

Annotation

Ivan Grebeniuk, Higher Educational Institution «King Danylo University», Ivano-Frankivsk.

Sculpture in modern interior

This work examines the issues of creation, formation and decoration of the interior space. Through the prism of subject-spatial and functional-artistic organization, sculpture is considered from a purely utilitarian activity to a form of art aimed at transforming the internal environment with integral and functional means.

Attention is drawn to the peculiarity of perception of sculpture as a form of art. The art of sculpture, reflecting the beautiful in reality, for its part, shapes our consciousness and our ideas about the beautiful. However, it is somewhat more difficult to understand sculpture than painting, which more widely, vividly and colorfully reflects the surrounding world. The brevity of the sculpture is connected with the fact that it is practically devoid of plot and relevance. Therefore, it can be considered an expression of the abstract in the concrete. Ease of perception of the sculpture is only pretend. Sculpture is symbolic, conditional and artistic, and therefore complex and deeper for perception.

In the process of life, a person is constantly in a certain physical and spatial environment. Planning, forming and transforming the design of the spatial environment, taking into account and using the revealed regularities of the construction of subject objects, relying on various theoretical and methodological developments. Creates attractive subject forms and finds original artistic techniques filled with new meaning and thereby reflects them in the world relation of the modern era.

Taking into account the growing importance of this type of design, specialists are obliged to constantly improve the ergonomic, technological, social and psychological characteristics of objects of medium design, which are formed in the process of their development, use and operation. Therefore, the sculpture can look great in any interior style. It all depends on the presentation and the composition itself.

Key words: innovation; spatial concept; art of sculpture; form, volume; space; interior.